

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра теорії та історії соціології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник декана

2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Постструктуралістський синтез в теоретичній соціології

для здобувачів освітньо-наукового ступеню доктор філософії

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 «Соціологія»
рівень вищої освіти третій
освітньо-наукова програма «Соціологія»
вид дисципліни вибіркова

Форма навчання очна, заочна
Навчальний рік 2023/2024
Рік навчання 2
Кількість кредитів ECTS 4
Мова викладання, навчання українська
та оцінювання українська
Форма заключного контролю іспит

Викладачі: Марина СОБОЛЕВСЬКА

Пролонговано: на 2024/2025 н.р. Тетяна Червінська «31» 08 2024 р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КНІВ – 2023

Розробник(и):

Марина СОБОЛЕВСЬКА, д.соц.н., доцент, доцент кафедри теорії та історії соціології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри теорії та історії соціології

Володимир СУДАКОВ
(підпис)

Протокол № 19 від «28» серпня 2023 р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету соціології

Протокол від «31» серпня 2023 року № 10

Голова науково-методичної комісії Тетяна ЧЕРВІНСЬКА

1. **Мета дисципліни** – поглибити знання здобувачів про стан розвитку сучасної соціологічної теорії, ознайомити їх із актуальними тенденціями розвитку соціології, представити перспективи розвитку сучасного соціологічного теоретизування.

2. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни:

1. Знати теоретичні основи соціології, принципові положення провідних течій сучасної соціологічної теорії, специфіку цих течій в соціології та їх основних представників.
2. Вміти працювати з бібліографією та першоджерелами, аналізувати, узагальнювати, робити порівняльну характеристику персоналій, ідей та принципів, працювати з першоджерелами підвищеної складності в аспекті засвоєння найважливіших концептуальних положень новітніх праць сучасних соціологів.
3. Мати навички групової роботи та публічної дискусії; ефективно використовувати матеріали дисципліни для підготовки наукових робіт, доповідей та публікацій.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Постструктуралізм як течія в соціологічному теоретизуванні з'являється у 70-х роках ХХ століття і пов'язана не тільки з вивченням загального структуралістського підходу до розгляду і вивчення соціальної реальності, але й із змінами у самому соціологічному теоретизуванні. Якщо структуралізм виходив переважно із бажання подолати обмеженості суб'єктивістського бачення соціального світу, то постструктуралізм робить наголос на змінах, які відбулися у самому суспільстві, а також характеризується менш жорсткою орієнтацією на структурні характеристики суспільних чинників. Головна відмінна риса постструктуралістського теоретизування – традиційно значимий інтерес до проблем мови, лінгвістики, звертання до форм мовної діяльності (дискурсу), представлення соціального світу у вигляді серії текстів.

Провідні теоретики постструктуралізму – М.Фуко, Ж.Дерріда, Ж.Дельоз, П.Бурдьо та Е.Гіденс причетні й до інтелектуального руху постмодернізму в соціальному мисленні. Особлива увага надається представленню розгорнутої картини та ситуації в сучасному соціологічному теоретизуванні крізь призму постструктуралістської теоретичної перспективи. Але насамперед завданням дисципліни стає формування здатності до критичної саморефлексії у процесі пізнання складної соціальної реальності, спираючись на досягнення сучасної соціологічної теорії.

4. Завдання (навчальні цілі):

- Поглиблення розуміння здобувачами сучасних інтегративних стратегій соціологічного пізнання у напрямку розробки теоретичного синтезу;
- Формування вмінь застосовувати теорії та здійснювати теоретичні узагальнення результатів емпіричних досліджень і досліджень, спрямованих даними;
- Розвиток вмінь написання наукових текстів різного жанру (тези наукової доповіді, наукова стаття, проект наукового дослідження, дисертація).

Це спрямовано на формування компетентностей:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК1).
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК2).
- Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами, глибоке розуміння англомовних наукових текстів за напрямом досліджень (ФК2).

5. Результати навчання за дисципліною:

Код	Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)	Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
1.1.	сучасні інтегративні стратегії соціологічного теоретизування у світовій соціології	Лекція-дискусія, дискусія на практичних заняттях	Участь у дискусії; аналітичний огляд, рецензія наукової літератури	10
1.2.	специфіку і сутність концепцій теоретичного синтезу в соціології	Лекція-дискусія, дискусія на практичних заняттях	Участь у дискусії; аналітичний огляд, рецензія наукової літератури	10
2.1	працювати з бібліографією та першоджерелами, аналізувати, узагальнювати, робити порівняльну характеристику персоналій, ідей та принципів	Лекція, практичне, самостійна робота	аналітичний огляд, рецензія наукової літератури	10
2.2	продувати, відбирати, обробляти й аналізувати дані про соціальні процеси, наводити адекватні приклади, що ілюструють різноманітні аспекти моделей теоретичного синтезу.	Практичне заняття, самостійна робота,	Фрагмент тексту дисертації; презентація; участь у дискусії	20
2.3	Використовувати фундаментальні соціологічні знання на практиці для опису й пояснення соціальних подій і процесів	Практичне, самостійна робота	Фрагмент тексту дисертації; участь у дискусії	20
3.1	Створювати наукові тексти в жанрі проекту наукового дослідження, тез наукової доповіді, наукової статті	Практичне заняття, самостійна робота	Тези наукової доповіді; дизайн наукової статті; презентація	30

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1
РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з соціології та на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, та отримання нових знань у сфері соціології та/або здійснення інновацій.	+	+	+	+	+	
РН6. Критично аналізувати та узагальнювати результати власних досліджень і доробок інших дослідників у контексті всього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної наукової проблеми.				+	+	+
РН9. Глибоко розуміти загальні принципи та методи соціально-поведінкових наук, а також методологію наукових досліджень, застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері соціології та у викладацькій практиці			+	+		+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання: - семестрове оцінювання:

1. Участь у дискусіях - на заняттях будуть запропоновані форми індивідуальної та групової роботи за різними завданнями з аналізу прочитаних матеріалів, РН1.1, РН1.2, РН2.2, РН2.3 (20 балів max/ 12 балів min)
2. Творчі завдання з підготовки аналітичного огляду наукових текстів, РН1.1., РН2.1., РН3.1 (40 балів max/ 24 балів min)

- підсумкове оцінювання: письмовий іспит - 40 балів (PH1.1, PH 1.2, PH2.2, PH2.3).
Мінімальний бал успішного складання (отримання загальної позитивної оцінки) іспиту - 24 бали.

- умови допуску до підсумкового іспиту: Для здобувачів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 36 балів* для одержання допуску до іспиту мають обов'язково подати письмові роботи – відпрацювання практичних занять з кожної пропущеної теми дисципліни та підсумкову проектну роботу.

7.2 Організація оцінювання:

1. Участь у лекціях-дискусіях -1-6 теми;
2. Творчі аналітичні завдання (аналітичний огляд, рецензія) 5, 6 теми;

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекційних і практичних занять

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин			
		Лекцій	Практичні і заняття	Самостійна робота	Консультації
1. Проблематика теоретичного синтезу в сучасному соціологічному теоретизуванні та особливості постструктуралістської соціальної методології					
1.	Специфіка та основні проблеми сучасного соціологічного теоретизування	4	-	18	-
2.	Теоретичний синтез як прикметна ознака розвитку сучасної соціологічної теорії	2	-	14	-
3.	Онтологічні та гносеологічні засади постструктуралістської соціальної теорії	2	-	14	-
4.	Основна проблематика постструктуралізму	2	-	14	-
2. Теоретичний синтез в соціологічних концепціях представників постструктуралізму					
5.	Теоретичний синтез у постструктуралістській теорії П.Бурдьо	4	2	18	-
6.	Проблематика теоретичного синтезу як основа теорії структуризації Е.Гіденса	4	2	18	-
ВСЬОГО		18	4	96	2

Загальний обсяг *120 год.*, в тому числі:
Лекцій – *18 год.*
Практичні заняття – *4 год.*
Самостійна робота – *96 год.*
Консультації – *2 год.*

9. Рекомендована література:

Основна:

1. Apperlrouth S., Desfor Edles L. Sociological theory in the contemporary era. Text and readings, 2016 - Pp. 392-400.
2. Joas H., Knoebl W. Social Theory: Twenty Introductory Lectures. - Cambridge University Press, 2009. - Pp. 20-68, 281-307, 371-400.
3. Ritzer G., Stepnisky J. N. Contemporary Sociological Theory and Its Classical Roots. The Basics. - SAGE Publications, 2022. – Pp. 79-101, 108-114, 153-183, 202-212.
4. Соболевська М. Неофункціоналістські та постструктуралістські теорії в сучасній соціології: Навчальний посібник. – Київ: , 2010.- С.5-27, 92-100, 107-127,138-144.
5. Соболевська М. Порядок дискурсу порядку: неофункціоналізм та постструктуралізм у сучасній соціологічній теорії. Монографія - Київ: Логос, 2014. – С. 41-75, 153-160.
6. Соболевська М. Рефлексивні процеси в сучасній теоретичній соціології: навчальний посібник. - Київ: Міленіум, 2020. – С. 34-48, 60-67, 85-97.
7. Соціологічна теорія: традиція та сучасність / За ред. А.Ручки. – К., 2007. – С. 7-49, 176-202.

Додаткова:

1. Abend G. The Meaning of Theory // Sociological Theory. 2008. - №26 (2). – P.173–99.
2. Bourdieu P. Social Space and Symbolic Power // Sociological Theory. 1989. - Vol. 7. - №1 - pp. 14-25.

3. Foucault M. The Order of Discourse [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://anarch.cc/uploads/michel-foucault/the-order-of-discourse.pdf>
4. Giddens A. The Consequences of Modernity. - Cambridge: Polity Press, 1991. - P. 1-54. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ewclass.lecture.ub.ac.id/files/2015/02/Giddens_-_Consequences_of_Modernity_17388b4f6c76919ffe7817f7751c61fa.pdf
5. Giddens A. The constitution of society : outline of the theory of structuration. - Cambridge: Polity Press, 1986. – P. 5-28, 41-45, 139-145.
6. Бурдьє П. Практичний глузд. – Київ: Український Центр духовної культури, 2003. – 503 с.
7. Бурдьє П. Форми капіталу // Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.1. [Електронний ресурс]. – Львів: ЛьвДУВС, 2019. – с.362-378. - Режим доступу: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/1>
8. Бурдьє П., Вакан Л. Рефлексивна соціологія. Частина II: Чиказький воркшоп / Переклад з англ. Анастасії Рябчук. — Київ: Медуза, 2015. — 224 с
9. Гіденс Е. Соціологія / Ентоні Гіденс // Розвиваючи соціологічне сприйняття. – К., Основи, 1999. – 726 с. – с.17-19.
10. Соболевська М.О. Класична спадщина як джерело та стимул розвитку сучасної соціологічної теорії // Вісник Львівського університету. Серія соціологічна. - 2012. - Випуск 6. - С. 203–210
11. Танчер В. Актуальні проблеми соціологічної науки// Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 2014. -№ 2. - С. 180-189.
12. Фуко М. Наглядати й карати / пер. з фр. Петра Таращука. — К.: Основи, 1998. — С. 244-286.
13. Черниш Н. Соціологія сьогодення: тенденції та перспективи розвитку// Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 2017. - № 4. - С. 5-21.
14. Черниш Н. Сучасний стан загальносоціологічної теорії // Соціологічне метатеоретизування: історія та сучасність / За заг. ред. В. Резніка. Київ: Інститут соціології НАН України. - 2019. - 506 с. - с. 267-273.

10. Додаткові ресурси:

1. Інститут соціології НАНУ <https://isnasu.org.ua/institute/institute.php>
2. Соціологічна асоціація України <https://sau.in.ua/>
3. American Sociological Association <http://www.asanet.org/>
4. European Sociological Association <http://www.europeansociology.org/>
5. International Sociological Association <http://www.isa-sociology.org/>